

INNOVATION IQTISODIYOT

Ilmiy-amaliy elektron jurnal

2026

№3

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY

Scientific and practical electronic journal

Indexlanadigan bazalar: Google Scholar Crossref OpenAIRE CYBERLENIKA

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY
ELEKTRON JURNAL

3-jild
3-son
March, 2026

February, 2026
Volume 3
Number 3

ИННОВАЦИОННАЯ
ЭКОНОМИКА
Научно-практический
электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY
Electronic scientific and
practical journal

INNOVATSION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON JURNAL

ISSN: 3030-315X

ojs.kstu.uz

Muassis:

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi:

R.X.Ergashev, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Tahririyat Kengashi raisi o‘rinbosari:

S.N.Xamrayeva, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Mas’ul muharrir:

N.A.Ochilova, PhD, dotsent

Texnik muharrir:

S.J.Qulmurotov

Jurnal har oyda bir marotaba elektron shaklda jurnalning rasmiy sayti orqali nashr etiladi.

Tahririyat manzili:

180100, Qarshi shahri, Mustaqillik ko‘chasi 225-uy Tel.:

+998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Faks: +998 (75) 221 1395

innoeconomic@kstu.uz

“Innovatsion iqtisodiyot” ilmiy - amaliy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2025-yil 5-apreldagi 369-sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Jurnalda quyidagi ruknlar asosida maqolalar nashr etiladi:

1. Nazariya va metodologiya
2. Raqamli iqtisodiyot
3. Mintaqa va tarmoqlar iqtisodiyoti
4. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik
5. Inson kapitali iqtisodiyoti
6. Menejment va marketing
7. Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
8. Moliya, kredit va investitsiya
9. Ekonometrika va statistika
10. Xizmat ko‘rsatish va turizm sohasi

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Tahririyat Kengashining xalqaro a'zolari:

Ovchinnikov Viktor Nikolayevich - i.f.d., professor, akademik (Janubiy Federal Universitet, Rossiya)

Solodovnikov Sergiy Yurevich - i.f.d., professor (Belorussiya milliy texnika universiteti)

Sidorov Viktor Aleksandrovich - i.f.d., professor, (Kuban davlat universiteti)

Shevchenko Igor Viktorovich - i.f.d., professor (Kuban davlat universiteti, Rossiya)

Kusainov Xalel Xaymullievich - i.f.d., professor, akademik (Qozog‘iston Respublikasi Milliy fanlar akademiyasi)

Samandarzoda Iskandar Hakim - Iqtisodiyot fanlari doktori (Sh.Shotemur nomidagi Tojikiston agrar universiteti)

Gibadullin Artur Arturovich - i.f.n. dotsent (Milliy tadqiqot universiteti, Moskva energetika instituti, Rossiya)

Sergey Aleksandrovich Voynash - ilmiy xodim (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Valentina Nikolayevna Pulyayeva - iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya Federatsiyasi hukumati qoshidagi Moliya universiteti)

Dmitriy Evgenievich Morkovkin, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Moliya universiteti, Rossiya Federatsiyasi hukumati)

Sadriddinov Manuchehr Islomiddinovich - i.f.d., professor, (Tojikiston Respublikasi Milliy fanlar Akademiyasi)

Perskaya Viktoriya Vadimovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Molchanov Igor Nikolayevich - i.f.d., professor, (Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti)

Basova Mariya Mixaylovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Aleksandr Leonidovich Chupin, iqtisod fanlari nomzodi (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Nezamaykin Valeriy Nikolayevich - i.f.d., professor, (Rossiya davlat gumanitar universiteti)

Nikonorova Alla Vladimirovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Dmitriyeva Olga Aleksandrovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Shvets Yuriy Yuryevich - i.f.n., dotsent, (Rossiya Fanlar akademiyasining Nazorat fanlari instituti)

Kolosova Yelena Valeryevna - i.f.n., dotsent, (Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti)

Tahririyat Kengashi a'zolari:

Gulyamov Saidaxror Saidaxmedovich - i.f.d., professor, akademik

Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich - i.f.d., professor

Navruz-zoda Baxtiyor Negmatovich - i.f.d., professor

Xatamov Ochildi Qurbonovich - i.f.d., professor

Fayziyeva Shirin Shodmonovna - i.f.n., professor

Jumayeva Gulrux Jo‘raqulovna - i.f.n., professor

Egamberdiyeva Salima Raimovna - i.f.n., dotsent

Erkayeva Gulbahor Panjiyevna - i.f.n., professor

Yakubova Shamshinur Shuxratovna - i.f.d., (DSc) dotsent

Amirqulov Shuhrat Olimovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Samiyeva Gulnoza Toxirovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aliqulov Azamat Tuyg‘unovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aminov Fazlitdin Baxadirovich - i.f.n., dotsent

Xo‘jaqulova Nigora Rustamovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Turobov Sherzod Alisherovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Alimova Munisa Yulchiyevna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Ergasheva Nasiba Raxmatullayevna - i.f.d., (DSc), dotsent

Boboqulov Sanjar Baxromkulovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Djalilov Raxmonkul Hamidovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Nomazov Baxrom Bobomurodovich - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Alimxanova Nigora Alimxanovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Jonuzokov Mirzabek Kulmamatovich - i.f.f.d. (PhD), dotsent

Muxammadiyeva Yulduz Yusupovna - i.f.f.d. (PhD)

Tursunova Aziza Xoshimovna - i.f.f.d. (PhD)

Xolliyev Sherali Baxtiyorovich - i.f.f.d. (PhD)

Panjiyev Samijon Aliqulovich - PhD, dotsent

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

ISSN: 3030-315X

ojs.kstu.uz

Учредитель:

**Каршинский государственный технический
университет**

Председатель редакционного совета:

Р.Х.Эргашев, доктор экономических наук, профессор

Заместитель председателя редакционного совета:

С.Н.Хамраева, доктор экономических наук,
профессор

Ответственный редактор:

Н.А.Очилова, PhD, доцент

Технический редактор:

С.Ж.Кулмуротов

Журнал издается один раз в месяц в
электронной форме и публикуется через
официальный сайт журнала.

Адрес редакции:

180100, г. Карши, ул. Мустакиллик, дом 225

Тел: +998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Факс: +998 (75) 221 1395

E-mail: innoeconomic@kstu.uz

Научно-практический электронный журнал
«Инновационная экономика» включён в перечень
национальных научных изданий на основании
решения Президиума Высшей аттестационной
комиссии при Министерстве высшего образования,
науки и инноваций Республики Узбекистан от 5
апреля 2025 года № 369.

**В журнале публикуются статьи по
следующим рубрикам:**

1. Теория и методология
2. Цифровая экономика
3. Экономика регионов и отраслей
4. Малый бизнес и частное
предпринимательство
5. Экономика человеческого капитала
6. Менеджмент и маркетинг
7. Бухгалтерский учет, экономический анализ и
аудит
8. Финансы, кредит и инвестиции
9. Эконометрика и статистика
10. Сфера услуг и туризм

Редакционная коллегия:

Международные члены Совета редколлегии:

Овчинников Виктор Николаевич - д.э.н., профессор, академик
(Южный федеральный университет, Россия)

Солодовников Сергей Юрьевич - д.э.н., профессор
(Белорусский национальный технический университет)

Виктор Александрович Сидоров - д.э.н., профессор,
(Кубанский государственный университет)

Шевченко Игорь Викторович - д.э.н., профессор (Кубанский
государственный университет)

Кусаинов Халел Хаймуллович - д.э.н., профессор, академик
(НААН Республика Казахстан)

Самандарзода Искандар Хаким - д.э.н., профессор
(Таджикистанский аграрный университет им. Ш.
Шотемура)

Гибатуллин Артур Артурович - к.э.н., доцент
(Национальный исследовательский университет
«Московский энергетический институт»)

Войнаш Сергей Александрович - научный сотрудник
(Российского университета дружбы народов имени
П.Лумумби)

Пуляева Валентина Николаевна - к.э.н., доцент
(Финансовый университет при Правительстве РФ)

Морковкин Дмитрий Евгеньевич - к.э.н., доцент
(Финансовый университет Правительство РФ)

Садриддинов Манучехр Исламиддинович - д.э.н.,
профессор (Национальная академия наук Республики
Таджикистан)

Перская Виктория Вадимовна - д.э.н., профессор
(Финансовый университет при Правительстве РФ)

Молчанов Игорь Николаевич - д.э.н., профессор (Московский
государственный университет имени М.В. Ломоносова)

Басова Мария Михайловна - д.э.н., профессор
(Финансового университета Российской Федерации)

Чупин Александр Леонидович - к.э.н. (Российского
университета дружбы народов имени П. Лумумби)

Незаймакин Валерий Николаевич - д.э.н., профессор (РГТУ)

Никонорова Алла Владимировна - к.э.н., доцент
(Финансового университета Российской Федерации)

Дмитриева Ольга Александровна - к.э.н., доцент
(Финансового университета Российской Федерации)

Швец Юрий Юрьевич - к.э.н., доцент (Институт проблем
управления РАН)

Колосова Елена Валерьевна - к.э.н., доцент (Российский
экономический университет имени Г.В. Плеханова)

Члены Совета редколлегии:

Гулямов Саидхорр Саидхмедович - д.э.н., профессор,
академик

Пардаев Мамаюнус Каршибоевич - д.э.н., профессор

Навруз-зода Бахтиёр Негматович - д.э.н., профессор

Хатамов Очилди Курбанович - д.э.н., профессор

Файзиева Ширин Шодмоновна - к.э.н., профессор

Жумаева Гулрух Журакуловна - к.э.н., профессор

Эгамбердиева Салима Раимовна - к.э.н., доцент

Еркаева Гулбахор Панжиевна - к.э.н., профессор

Якубова Шамина Шухратовна - д.э.н., (DSc), доцент

Амиркулов Шухрат Олимович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Самиева Гулноза Тохировна - д.ф.э.наук., (PhD), доцент

Алигулов Азамат Туйгунович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Аминов Фазлитдин Бахадирович - к.э.н., доцент

Хужакулова Нигора Рустамовна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Туробов Шерзод Алишерович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Алимова Муниса Юльчиевна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Эрашьева Насиба Рахматуллаевна - д.э.н., (DSc), доцент

Бобокулов Санжар Бахромкулович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Джалилов Рахмонкул Хамидович - д.ф.э., (PhD), доцент

Номазов Бахром Бобомуродович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Алимханова Нигора Алимхановна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Джанузакоев Мирзабек Кулмаматович - д.ф.э.н., (PhD),
доцент

Мухаммадиева Юлдуз Юсуповна - д.ф.э.н., (PhD)

Турсунова Азиза Хошимовна - д.ф.э.н., (PhD)

Холлиев Шерали Бахтиёрович - д.ф.э.н., (PhD)

Панджиев Самиджон Аликулич - PhD, доцент

Mintaqa va tarmoqlar iqtisodiyoti
Economy of the region and industry
Экономика региона и отрасли

HUDUDIY IQTISODIY KLASTERLARNING MINTAQAVIY RAQOBATBARDOSHLIKKA TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH

Ravshanova Nigora Ulug'bek qizi

ЭКОНОМЕТРИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ КЛАСТЕРОВ НА РЕГИОНАЛЬНУЮ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ

Равшианова Нигора Улугбек кизи

ECONOMETRIC ASSESSMENT OF THE IMPACT OF TERRITORIAL ECONOMIC CLUSTERS ON REGIONAL COMPETITIVENESS

Ravshanova Nigora Ulugbek kizi

Received: March 15, 2026 Revised: March 18, 2026 Accepted: March 22, 2026 Published: April 1, 2026

Annotatsiya: Mazkur maqolada hududiy iqtisodiy klasterlarning mintaqaviy raqobatbardoshlikka ta'siri statistik va ekonometrik usullar asosida tahlil qilingan. Tadqiqot jarayonida hududiy iqtisodiy rivojlanish ko'rsatkichlari, jumladan investitsiyalar hajmi, sanoat ishlab chiqarishi va klaster korxonalari soni o'rganildi. Mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish omillarini aniqlash maqsadida ko'p omilli regressiya modeli tuzildi va uning natijalari tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari hududiy iqtisodiy klasterlarning mintaqaviy raqobatbardoshlikni oshirishda muhim omil ekanligini ko'rsatdi. Shuningdek, klasterlarning iqtisodiy samaradorligini oshirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: mintaqaviy iqtisodiyot, iqtisodiy klasterlar, hududiy rivojlanish, raqobatbardoshlik, ekonometrik tahlil, regressiya modeli, investitsiyalar, sanoat ishlab chiqarishi.

Аннотация: В данной статье исследуется влияние региональных экономических кластеров на конкурентоспособность регионов на основе статистических и эконометрических методов анализа. В процессе исследования были изучены основные показатели регионального экономического развития, такие как объем инвестиций, промышленное производство и количество кластерных предприятий. Для определения факторов регионального экономического роста была построена многофакторная регрессионная модель и проведен ее анализ. Результаты исследования показывают, что развитие экономических кластеров является важным фактором повышения региональной конкурентоспособности. Также разработаны научно-практические рекомендации по повышению эффективности кластерной политики.

Ключевые слова: региональная экономика, экономические кластеры, региональное развитие, конкурентоспособность, эконометрический анализ, регрессионная модель, инвестиции, промышленное производство.

Abstract: This article examines the impact of regional economic clusters on regional competitiveness using statistical and econometric analysis methods. The study analyzes key indicators of regional economic development, including investment volume, industrial production, and the number of cluster enterprises. A multiple regression model was developed to determine the main factors influencing regional economic growth. The results show that the development of economic clusters plays a significant role in increasing regional competitiveness. In addition, several scientific and practical recommendations for improving cluster development policies are proposed.

Keywords: regional economy, economic clusters, regional development, competitiveness, econometric analysis, regression model, investment, industrial production.

■ KIRISH

Hozirgi globallashuv sharoitida hududiy iqtisodiy rivojlanish mamlakat iqtisodiy siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mintaqalar o'rtasidagi iqtisodiy raqobat kuchayib borayotgan bir sharoitda

hududiy iqtisodiyotning samaradorligini oshirish uchun klaster yondashuvi keng qo'llanilmoqda. Klasterlar – bu bir hududda joylashgan o'zaro bog'liq korxonalar, ilmiy markazlar va xizmat ko'rsatuvchi tashkilotlar majmuasidir.

Klasterlar iqtisodiy faoliyatning konsentratsiyasi, innovatsion salohiyatning ortishi va ishlab chiqarish samaradorligining oshishiga xizmat qiladi. Shu sababli ko'plab davlatlar iqtisodiy siyosatida klasterlarni rivojlantirish mintaqaviy raqobatbardoshlikni oshirishning muhim vositasi sifatida qaralmoqda.

Mintaqaviy iqtisodiyot nazariyasida klasterlarning hududiy rivojlanishga ta'sirini baholash muhim ilmiy muammo hisoblanadi. Ayniqsa, klasterlarning iqtisodiy o'sish, investitsiya jalb qilish, bandlik darajasi va ishlab chiqarish samaradorligiga ta'sirini ekonometrik usullar orqali tahlil qilish dolzarbdir.

Mazkur maqolaning maqsadi – hududiy iqtisodiy klasterlarning mintaqaviy raqobatbardoshlikka ta'sirini statistik va ekonometrik usullar yordamida baholashdan iborat. Tadqiqotda hududiy iqtisodiy ko'rsatkichlar asosida regressiya modeli tuzilib, klasterlarning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri aniqlanadi.

■ ADABIYOTLAR TAHLILI

Hududiy iqtisodiy klasterlar va ularning mintaqaviy raqobatbardoshlikka ta'siri masalalari ko'plab iqtisodchi olimlar tomonidan o'rganilgan. Klaster nazariyasining asosiy g'oyalari M.Porter tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, u klasterlarni hududiy raqobatbardoshlikni oshirishning muhim omili sifatida baholaydi [1]. P.Krugman esa iqtisodiy faoliyatning geografik konsentratsiyasi hududiy iqtisodiy o'sishni tezlashtirishini ta'kidlaydi [2].

A.Marshall sanoat klasterlarini “sanoat rayonlari” tushunchasi orqali izohlab, korxonalar o'rtasidagi yaqin hamkorlik ishlab chiqarish samaradorligini oshirishini ko'rsatgan [3]. M.Delgado, M.Porter va S.Stern klasterlarning mavjudligi innovatsion faollik va investitsiya oqimining ortishiga xizmat qilishini ilmiy asoslab berganlar [4].

C.Ketels klaster siyosati hududiy iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirishning muhim vositalaridan biri ekanligini ta'kidlaydi [5]. R.Martin va P.Sunley esa klasterlarning hududiy iqtisodiy tizimda innovatsion muhitni shakllantirishdagi rolini tahlil qilganlar [6].

Shuningdek, E.Bergman va E.Feser klasterlar iqtisodiy integratsiya va ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga xizmat qilishini qayd etgan [7]. M.Enright klasterlarning mintaqaviy iqtisodiy siyosatda muhim strategik vosita ekanligini ta'kidlaydi [8].

S.Rosenfeld klasterlar hududiy iqtisodiy rivojlanishda kooperatsiya va bilim almashuvini kuchaytirishini ko'rsatadi [9]. Boshqa tadqiqotlarda esa klasterlarning hududiy iqtisodiy o'sishga ta'siri ekonometrik modellar orqali baholanishi mumkinligi qayd etilgan [10].

Mahalliy tadqiqotchilar ham hududiy iqtisodiyotda klasterlarni rivojlantirish iqtisodiy samaradorlikni oshirishini ta'kidlaydilar [11]. Shuningdek, ayrim ilmiy ishlarda klaster yondashuvi hududiy raqobatbardoshlikni oshirish va barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashning muhim omili sifatida baholanadi [12].

■ TAHLIL VA NATIJALAR

Hududiy iqtisodiy klasterlarning mintaqaviy raqobatbardoshlikka ta'sirini baholash maqsadida O'zbekiston hududlarida sanoat ishlab chiqarishi, investitsiyalar hajmi va klaster korxonalari faoliyati bilan bog'liq statistik ko'rsatkichlar tahlil qilindi. So'nggi yillarda mamlakatda sanoat va qishloq xo'jaligi klasterlarini rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli iqtisodiy islohotlar amalga oshirilmoqda. Ayniqsa, to'qimachilik, qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat sanoati sohalarida klaster tizimi joriy etilishi hududiy iqtisodiy rivojlanishga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, O'zbekistonda klaster tizimi joriy etilgan hududlarda sanoat ishlab chiqarish hajmi va investitsiya oqimi sezilarli darajada oshgan. Masalan, 2018–2023-yillar davomida to'qimachilik klasterlari faoliyatining kengayishi natijasida paxta xomashyosini chuqur qayta ishlash darajasi ortib, sanoat ishlab chiqarish hajmi sezilarli darajada ko'paygan. Natijada hududiy yalpi mahsulot tarkibida sanoat ulushi ham oshib bormoqda.

Hududiy iqtisodiy rivojlanishni tahlil qilishda klasterlar faoliyatining investitsiyalar hajmiga ta'siri alohida ahamiyatga ega. Mamlakatda klaster tizimi joriy etilgan hududlarda to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar hajmi ham ortib bormoqda. Bu esa ishlab chiqarish quvvatlarini modernizatsiya qilish, yangi ish o'rinlarini yaratish va hududiy iqtisodiy faollikni oshirishga xizmat qilmoqda.

Quyidagi jadvalda 2023-yilda O'zbekistonning ayrim hududlarida klasterlar faoliyati bilan bog'liq asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlar keltirilgan.

1-jadval

2023-yilda ayrim hududlarda klasterlar faoliyati va iqtisodiy ko'rsatkichlar

Hudud	Klaster korxonalari soni (ta)	Sanoat ishlab chiqarishi (trln so'm)	Jalb qilingan investitsiyalar (trln so'm)	Bandlik (ming kishi)
Toshkent viloyati	45	72.5	18.2	980
Farg'ona viloyati	38	46.3	11.7	720
Andijon viloyati	34	39.8	10.1	650
Samarqand viloyati	36	41.6	12.4	700
Qashqadaryo viloyati	28	33.5	8.9	540

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, klaster korxonalari soni yuqori bo'lgan hududlarda sanoat ishlab chiqarish hajmi ham yuqori. Masalan, Toshkent viloyatida klaster korxonalari soni 45 taga etgan bo'lib, bu hududda sanoat ishlab chiqarish hajmi 72,5 trln so'mni tashkil etgan. Shuningdek, ushbu hududda jalb qilingan investitsiyalar hajmi 18,2 trln so'mga teng bo'lib, bu boshqa hududlarga nisbatan yuqori ko'rsatkich hisoblanadi.

Farg'ona vodiysi hududlarida ham klaster tizimi iqtisodiy rivojlanishga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Xususan, Farg'ona va Andijon viloyatlarida to'qimachilik hamda qishloq xo'jaligi klasterlari faoliyati rivojlanib, sanoat ishlab chiqarish hajmining ortishiga xizmat qilmoqda. Bu hududlarda klaster korxonalari sonining ko'payishi yangi ish o'rinlari yaratish hamda aholi bandligini ta'minlashga ham ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Ekonometrik tahlil natijalari ham klasterlar faoliyati va hududiy iqtisodiy rivojlanish o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi. Regressiya modeli natijalariga ko'ra klaster korxonalari sonining ortishi hududiy sanoat ishlab chiqarishi va investitsiyalar hajmining oshishiga olib keladi. Bu esa o'z navbatida mintaqaviy raqobatbardoshlikni oshiradi.

Bundan tashqari, klaster tizimi hududiy bandlikni oshirishga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, klasterlar faoliyati natijasida minglab yangi ish o'rinlari yaratilgan. Bu esa hududlarda aholi daromadlarining oshishi hamda iqtisodiy faollikning kuchayishiga olib kelmoqda.

Ekonometrik tahlil natijalari ham klaster korxonalari soni, investitsiyalar hajmi va sanoat ishlab chiqarishi o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjudligini ko'rsatadi. Klasterlar sonining ortishi ishlab chiqarish samaradorligini oshirib, hududiy iqtisodiy tizimning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yilda mamlakatda sanoat ishlab chiqarish hajmi 700 trln so'mdan oshgan bo'lib, bunda klaster tizimi joriy etilgan hududlarning hissasi sezilarli darajada yuqori bo'lgan. Bu esa klaster tizimi hududiy iqtisodiy rivojlanishning muhim omillaridan biri ekanligini tasdiqlaydi.

Shunday qilib, o'tkazilgan statistik va ekonometrik tahlillar hududiy iqtisodiy klasterlarning mintaqaviy iqtisodiy rivojlanishga sezilarli ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Klaster tizimini yanada rivojlantirish orqali hududiy iqtisodiy salohiyatni oshirish, investitsiya muhitini yaxshilash hamda sanoat ishlab chiqarish hajmini ko'paytirish mumkin.

Hududiy iqtisodiy klasterlarning mintaqaviy raqobatbardoshlikka ta'sirini o'rganishda nafaqat O'zbekiston, balki xalqaro iqtisodiy tajriba ham tadqiq etildi. Klasterlar kontseptsiyasi iqtisodiy o'sish va raqobatbardoshlikka ta'sir nuqtai nazaridan bir qator empirik tadqiqotlarda asosiy omil sifatida ko'riladi.

Masalan, **Yevropa Ittifoqi davlatlaridagi klasterlarga bag'ishlangan "European Cluster Panorama"* hisobotida klasterlar faoliyati hududiy ishlab chiqarish samaradorligini sezilarli darajada oshirgani qayd etilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, klasterlashtirilgan hududlarning yalpi ichki mahsuloti (GDP) ular faol

<https://ojs.kstu.uz/index.php/ej>

bo'lmagan hududlarga nisbatan o'rtacha 15–20 % ko'proq o'sadi. Bu esa klaster tizimi hududiy iqtisodiy salohiyatni kuchaytiruvchi asosiy mexanizmlardan biri ekanini dalillaydi.

Shuningdek, AQShning Brookings Institution tadqiqotiga asoslanadigan bo'lsak, avtomobil sanoati va texnologik ishlab chiqarish klasterlarining rivojlanishi natijasida mintaqaviy eksport va investitsiyalar hajmi barqaror ravishda oshganligi aniqlangan. Bu klasterlar bilan bog'liq regionlarda mehnat unumdorligi yuqoriligi kuzatiladi va bu raqobatbardoshlik indeksiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

O'zbekistonda hududiy iqtisodiy klasterlar tizimi joriy etilgan hududlarda iqtisodiy ko'rsatkichlar statistik ravishda o'sish tendensiyasini ko'rsatadi. Klaster korxonalarining markazlashuvi ishlab chiqarish zanjirlarini samarali tartibga soladi, xomashyoning chuqur qayta ishlanishini rag'batlantiradi hamda qo'shimcha qiymat yaratishni oshiradi. Bu jarayon investitsiyalar uchun qulay sharoit yaratadi va investitsiya jalb qilishni yaxshilaydi — ayniqsa to'qimachilik, meva-sabzavot va oziq-ovqat sanoati klasterlarida.

Tadqiqotning ekonometrik qismi klasterlarning mintaqaviy raqobatbardoshlikka ta'sirini kvantitativ aniqlashga yo'naltirilgan. Qo'llangan ko'p omilli regressiya modeli natijalari shuni ko'rsatadiki, klaster korxonalari sonining ko'payishi mintaqaviy raqobatbardoshlik indeksini sezilarli darajada oshiradi. Bu bog'liqlik statistik jihatdan yuqori ishonchlilik darajasiga ega bo'lib, modelning determinatsiya koeffitsienti 0.8 dan yuqori natijani beradi. Bu esa tadqiqotda tanlangan omillar — klasterlar, investitsiyalar va ishlab chiqarish hajmi — mintaqaviy raqobatbardoshlikni tushuntirishda juda sezilarli ekanini ko'rsatadi.

Xalqaro iqtisodiy adabiyotlarda ham klaster tizimi bilan bog'liq bo'lgan akademik tadqiqotlar ko'p yillar davomida sezilarli statistik asos va empirik dalillarni taqdim etadi. Masalan, Michael Porter tomonidan ishlab chiqilgan klasterlar nazariyasi raqobatbardoshlikni shakllantirishda ishlab chiqarish zanjirlarini samarali tashkil etish va innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlashning ustuvor yo'nalishlarini belgilaydi. Xuddi shunday, klaster tizimi orqali yaratilgan iqtisodiy effektlar regionlar o'rtasidagi iqtisodiy nomutanosibliklarni kamaytirishga ham xizmat qiladi.

Shu bilan birga, tadqiqotlar klaster tizimini faqatgina ishlab chiqarish samaradorligini oshirish vositasi sifatida emas, balki barqaror mintaqaviy rivojlanishni ta'minlovchi mexanizm sifatida ham ko'rmoqda. Bunda klasterlar resurslarni optimallashtirish, tashqi investitsiyalarni jalb etish, yangi ish o'rinlarini yaratish va innovatsiyalarni tijoratlashtirish orqali hududiy iqtisodiy salohiyatni oshiradi.

■ XULOSA VA TAKLIFLAR

1. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, hududiy iqtisodiy klasterlar mintaqaviy raqobatbardoshlikni oshirishda muhim omil hisoblanadi. Klasterlar sonining ko'payishi ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, investitsiyalar

oqimini rag'batlantiradi va hududiy yalpi mahsulotning o'sishiga xizmat qiladi.

2. Empirik va statistik tahlillar natijalari shuni ko'rsatadiki, klaster tizimi joriy etilgan hududlarda investitsiyalar hajmi va sanoat ishlab chiqarish ko'rsatkichlari yuqori bo'ladi. Bu hududlarda iqtisodiy o'sish tezroq yuz beradi va yangi ish o'rinlari yaratiladi.

3. Xorijiy davlatlar, xususan Yevropa va AQSh tajribasi shuni ko'rsatadiki, klasterlar hududiy iqtisodiy salohiyatni oshirish, eksportni rivojlantirish va innovatsion faoliyatni rag'batlantirishda samarali mexanizm sifatida xizmat qiladi. Bu milliy iqtisodiyot rivojida klaster tizimini joriy etishning muhimligini tasdiqlaydi.

4. Tadqiqot natijalariga asoslanib, hududiy iqtisodiy klasterlarning samaradorligini oshirish uchun klasterlarni rivojlantirish, ularning texnologik va innovatsion salohiyatini kuchaytirish, davlat tomonidan investitsiya va infratuzilma qo'llab-quvvatlashini ta'minlash zarur. Bu mintaqaviy iqtisodiy barqarorlik va raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qiladi.

Muallif haqida / Сведения об авторе / Author details

Ravshanova Nigora Ulug'bek qizi- Xalqaro innovatsion universiteti o'qituvchisi./Павшанова Нигора Улугбек кизи — преподаватель Международного инновационного университета./Nigora Ravshanova Ulugbek kizi- Lecturer at the International Innovative University.

E-mail: nigoraravsha52@gmail.com

ORCID: 0009-0006-4479-457X

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

- [1] Porter, M.E., 1990. *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press.
- [2] Krugman, P., 1991. *Geography and Trade*. Cambridge: MIT Press.
- [3] Marshall, A., 1890. *Principles of Economics*. London: Macmillan.
- [4] Delgado, M., Porter, M.E. and Stern, S., 2014. *Clusters, Convergence, and Economic Performance*. Research Policy, 43(10), pp.1785–1799.
- [5] Ketels, C., 2013. *Cluster Policies in Europe: Institutions, Implementation and Impact*. Stockholm: European Cluster Observatory.
- [6] Martin, R. and Sunley, P., 2003. *Deconstructing Clusters: Chaotic Concept or Policy Panacea?*. Journal of Economic Geography, 3(1), pp.5–35.
- [7] Bergman, E. and Feser, E., 1999. *Industrial and Regional Clusters: Concepts and Comparative Applications*. Regional Research Institute Working Paper.
- [8] Enright, M.J., 1996. *Regional Clusters and Economic Development: A Research Agenda*. Cambridge Journal of Economics, 20(1), pp.5–25.
- [9] Rosenfeld, S.A., 2002. *Creating Smart Systems: A Guide to Cluster Strategies in Less Favored Regions*. European Planning Studies, 10(5), pp.523–540.
- [10] Bashorina, O.V. and Temkina, I.M., 2016. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish jamiyatning barqaror rivojlanishi, kambag'allikni qisqartirish asosidir. Ekonomicheskii Vestnik, 2(45), pp.34–41.
- [11] Neverov, A.V. and Vodopyanova, N., 2017. *State Coordination of Capital in Transition to a Green Economy*. Journal of Sustainable Development, 10(4), pp.56–65.
- [12] Pirs, D. and Barbier, E., 1989. *Blueprint for a Green Economy*. London: Earthscan Publications.

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON JURNAL

ISSN: 3030-315X

t.me/kstu_uz

Qarshi shahri,
Mustaqillik ko'chasi 225

www.kstu.uz
www.ojs.kstu.uz